



Yazar: Ramazan YILMAZ

GENÇLERE ÖDÜTLER- 11 Ýnsaný yücelten faziletler; Saygý, Ahlak ve Dürüstlük

Ýnsan, yüce Allah’ýn, en güzel biçimde yarattýđý en güzel varlýktýr; bu nedenle yüce Allah (cc), en güzel þekilde yarattýđý insana, sorumluluk yükleyerek onu kendisine muhatap almýþ, yüceltmiptir. “Gerçekten insaný en güzel biçimde yarattýk!” (Tin, 4) “ Ben cinleri ve insanlarý, bana kulluk dýpýnda (bir nedenle) yaratmadým.” (Zariyat, 56) Ýnsana, yaratýlýpýnda kimi özellikler veren yüce Allah (cc), onu, bu özelliklerini kullanmasýnda serbest býrakmýptýr. Ýnsan, kendisine verilen özellikleri iyi ve güzel bir biçimde kullandýđýnda kurtuluþa erecek, aksine hareket etmesinde dünya ve ahirette ziyana uđrayacaktır. “Nefse ve onu düzenleyene, böylece ona, günahý ve takvayý ilham edene, gerçekten onu temizleyen kimse kurtulmuþtur ve elbette onu örten kimse, ziyana uđramýptýr.” (Þems, 7-10) Ýnsanýn, Rabb’i indinde kendisini yüceltmesi ve insanların yanýnda saygýnlýk kazanmasý ancak kendi iradesinde ve kendi elindedir. Ýnsanýn, Rabb’i yanýnda kendisini yüceltmesi, Rabb’ine, O’nun bildirdiđi esaslar içerisinde kulluk yapmasý ile mümkün iken insanların yanýnda saygýnlýk kazanmasý ancak insanlara karþý saygýlý olmasý, her konu ve durumda ahlaki deđerler içerisinde hareket etmesi ve her zaman dürüst olmasý ile mümkündür. Saygý, ahlak ve dürüstlük, insan için birer cevherdir; bunlara sahip olanlar, her zaman ve mekânda sevilir, sayýlýr ve onlara deđer verilir. Bu nedenle insanýn kendisini yüceltmesi de apađýlýk bir duruma düþürmesi de ancak insanýn kendi elinde ve iradesindedir. Saygý Ýnsanda var olan bir haslet, bir deđer yargýsý ve bir davranýþ biçimidir! Aileyi ve toplumu bir arada tutan, insanlarý birbirlerine sevdiren saydýran bu haslet, üzerinde bulunduđu kipiye de yüceltip saygýn kýlar. Bir haslet, bir özellik olarak saygý Saygý, insanda bulunan, insaný insan yapan, onu saygýn kýlýp yücelten en önemli haslet, en deđerli vasýf, insanýn kipiliđini oluþturan manevi rübesidir; bu rütbeye sahip olanlar, buna uygun hareket ettikleri sürece kipilik sahibi, þahsiyetli olur, insanlardan saygý görür, sevilirler. Saygý, öncelelikle insanýn kendisinden baþlar, kendilerine

saygý duyanlar, kendilerini ¸evrelerinde, toplum i¸erisinde k¸k d¸p¸recek s¸z ve davranýplardan ka¸ýnýrlar, bap¸arýna karpý ¸l¸l¸ ve dikkatli hareket ederler. Saygýn kimseler, vakarýdýrlar, ancak hi¸bir þekilde kibirli deðildirler. Bu nedenle s¸z ve davranýplarýnda ¸l¸d¸rler. Saygýn kibiye kazandýrdýđý saygýnlýk ve vakardan mahrum olanlar, hangi konumda, hangi unvanda bulunursa bulunsunlar, ¸evrelerinde sevilmezler, saygý g¸rmezler. Deđer yargýsý olarak saygý Kipinin, kendisi de d¸hil olmak ¸zere, ¸ocuk, gen¸yaply ayýrýmý yapmadan herkesin, kipilik ve þahsiyet sahibi olduklarýný kabul etmesi, onlara o duygu ile yaklaþması, onlara, bu kipilik ve þahsiyetlerini g¸z¸n¸nde bulundurarak deđer vermesidir. Deđer yargýsý olarak saygý, cansýz varlýklara karpý da g¸sterilir; kipinin, canly varlýklarýn da birer nefis tapýdýklarýný bilip onlarý kendi konumlarý i¸erisinde deđerlendirmesi, onlarý abađýlamamasý, onlara karpý sevgi ve merhametle yaklaþması gerekir. Rasulullah (as)¸ýn, þ¸yle buyurduđu nakledilir. ¸Allah, merhametli olanlara rahmetle muamele eder. ¸yleyse, sizler yery¸z¸nde kilere karpý merhametli olun ki, semada bulunanlar da size rahmet etsinler. Rahim (akrabalýk bađý) Rahman¸dan bir bađýr. Kim bunu korursa Allah onunla (rahmet bađý) kurar, kim de koparýrsa, Allah da ondan (rahmet bađýný) koparýr.¸ Rasulullah (as)¸ýn, g¸ktekiler diye tanýmladýđý, ayetlerde de a¸y¸a bildirildiđi ¸zere meleklerin, Rab¸lerinden mađfiredilemeleridir. ¸Uml;stlerindeki g¸kler, (az daha) yarýlacaktý; melekler, Rab¸lerini hamd ile tesbih ederler ve yerdeki kimseler i¸in mađfiredilerler. Yyi bilin ki muhakkak ki Allah, Đafur¸dur, Rahim¸dir.¸ (Pura, 5) ¸Arpý tapýyan kimseler ve onun ¸evresinde bulunan kimseler, Rab¸lerini hamd ile tesbih ederler, O¸na iman ederler ve iman eden kimseler i¸in mađfiredilerler: ¸Rabb¸imiz, rahmet ve ilminle her þeyi kupattýn; tevbe eden kimselere ve Senin yoluna tabi olanlara mađfiredet ve onlarý, cehennem azabýndan koru. Rabb¸imiz, And cennetlerine koy ki Sen, onlara vadettin; onlarýn babalarýndan, eplerinden ve z¸rriyetlerinden salih kimseleri de. Þ¸phesiz Sen, Aziz, H¸kim olan Sensin ve onlarý k¸t¸l¸klerden koru ve Sen, kimi o g¸n k¸t¸l¸klerden korursan, ipte ger¸ekten ona rahmet etmiþsin ve ipte o, b¸y¸k bir kurtuluþtur.¸ (M¸min, 7-9) Bu, elbette b¸y¸k bir kurtuluþtur ki ona, ancak ger¸ekten iman edenler ve iman ettikleri esaslara geređince tabi olanlar kavuþturulur. Deđer yargýsý olarak saygý, kipinin kullandýđý eþyalarýný, sahip olduđu ara¸larýný ¸zenli ve d¸zg¸n kullanması, onlara deđer vermesi, saygý

göstermesidir. Bu ise, cimrilik ve israf etmemek beklinde kendisini gösterir. "Elini boynuna bağlanmıyıp kılma ve tamamen eli açılmıyıp olma; sonra kıyanır, pişmanlık içinde oturur kalırsın." (Ysra, 29) "Onlar ki, infak ettikleri zaman israf etmezler ve cimrilik yapmazlar; o arada dengeli olurlar." (Furkan, 67) Davranış biçimi olarak saygı Saygının en önemli göstergesi, diğer insanlara, çevreye ve topluma karşı gösterilen tavır ve davranıştır. Kibinin, kendi nefesine, diğer insanlara, canlı ya da cansız varlıklara karşı gösterdiği davranış biçimi, duyarlılığı, onun saygınlığının en önemli göstergesidir. Saygın kibinin, bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, zengin, fakir, zayıf, güçlü, davranması, yapılara karşı gösterdiği hürmet ve saygısı, arkadaşlarına karşı kurallara, kâh ifadelerden kaçınması, kuralları rencide edici söz ve davranışları ile hor ve hakir görmemesi, kim olursa olsun, onlarla alay etmemesi onun, davranış olarak gösterdiği saygıdır. Kur'an, saygın kimselerde bulunması gereken özellikleri şöyle belirtir. "İnsanlardan yanağı çevirme ve yeryüzünde bembelenerek yürümeye, zira Allah, bembelenip vânenlerin hiç birini sevmez. Yürüyüşünde fakir, ol, sesini de kıs; zira seslerin en yüksekini epeklekin sesidir." (Lokman, 18-19) "Yeryüzünde bembelenerek yürümeye; zira sen yeri yaramazsın, boyca da dağlara erişemezsin!" (Ysra, 37) Saygın kimseler, insanlara saygı gösterdiği için onlardan yüze çevirmez, insanlara karşı baskı yapmaz, insanların birer şahsiyet sahibi olduklarını bilir, bu nedenle onlara karşı sesini kısmez. Bu tavrı kibinin karşı saygı duymasına neden olur ki aslında kibi, kendisine olan saygısı oranında başkalarına saygı gösterir. Saygın kimseler, hiç kimseye karşı baskı yapmaz, kendilerini üstün göstererek hareket etmezler. Onlar, kendilerini incitecek söz ve davranışlarda bulunana karşı bile kendilerine yakışan saygınlıkları ile karşılık verir, onların seviyesine düşüperek onlara karşılık vermezler, saygınlıklarını bozmazlar. "Rahman'ın kulları onlardır ki, yeryüzünde mülayim yürümler, cahiller kendilerine hitap ettikleri zaman 'Selâm' derler." (Furkan, 63) Kur'an, Mü'minlerin saygın kimseler olduklarını, bu nedenle her hareketlerine saygınlıklarına yarayan bir tavır sergilediklerini bildirir ve o saygın kimseleri över. Saygın kimseler, bilmedikleri konularda konuşmazlar; ancak; onlar, bilmedikleri konuda konuşmaları halinde ancak; bilenlere saygıyı yapacaklarını, onların haklarına tecavüz etmiy

olacakları, bilmeden konuşmanın ukalalık olacağını bilirler. Ukalalık, ancak kibiyi kü¸ük düpürür, kendisine olan saygıyı yitirir. “Şöyle siz böyelisiniz; sizin bilginiz olan şey hakkında tartışın; fakat bilginiz olmayan şey hakkında neden tartışıyorsunuz! Allah bilir, siz bilmezsiniz.” (Al-i Yûsuf, 66) Saygılılık, kibinin, bilgisi olmayan konularda tartışmamasını gerekli kılar, bilgisizce konuşmalar, ger¸ekler ortaya ¸iktığında mahcup olurlar. Bu nedenle kendilerine saygı olanlar, kendilerini kü¸ük düpürecek, mahcup edecek bir duruma düpmekten kaç¸ınırlar. Saygı kimseler, bilmedikleri bir konuda konuşmaların, haddi aşmıyıp, ister istemez yalan söyemiyor olacaklarını, söyediklerinden sorumlu tutulacaklarını bilir, bu nedenle bilmeden konuşarak saygılıklarına gölge düpürmez, kendilerini sorumluluk altına sokmazlar. “Hakkında ilmin olmayan bir şeyin ardında düpme, ¸ünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan mesul olur.” (Yûsuf, 36) Saygı kimseler, hem insanların yanında kü¸ük düpme istemezler, hem de söyeyip yaptıklarından Rab’leri yanında sorumlu olacaklarını bilirler. Bu nedenle bilmedikleri bir konuda fikir yürütmez, bilmedikleri şeylerin peşine düpmezler. Saygı, tipik diğer vasıfları gibi Müslümanların en önemli vasıflarından biridir ki yüce Allah (cc), saygılı olanları övmüp, onlar için büyük bir mükâfatın olduğu bildirilmiştir. “Püphesiz, Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlar, Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlar, itaat eden erkekler ve itaat eden kadınlar, doğru erkekler ve doğru kadınlar; sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, saygılı erkekler ve saygılı kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç¸tutan erkekler ve oruç¸tutan kadınlar, izzetli koruyan erkekler ve koruyan kadınlar, Allah’ye ¸ok zikreden erkekler ve ¸ok zikreden kadınlar; Allah onlar için baö ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.” (Ahzab, 35) Bireyleri birbirlerine karşı saygılı olan toplumlarda, sevgi de var olur ve o toplumlarda huzur ve mutluluk sürekli olur. Kü¸üklerin, büyüklerine saygı göstermesi, büyüklerin de kü¸üklerini sevmesi, toplumu birbirine kaynaştırır. Saygı, insanlar arasında karşılıklı olması halinde bir anlam ifade eder; bu karşılıklı saygı epler arasında ise, eplerin birbirlerini sevmelerine, ailede huzur ve mutluluğun olmasına ¸ocukların bu saygı ve sevgi ortamında yetişmelerine neden olur. Böyence toplumda birbirlerine saygılı olan bireyler yetişir. Yüce Allah (cc), eplerin birbirlerine ve birbirlerinin haklarına saygılı olmalarını istemekte, onlara bu konuda hatırlatmalarda bulunmaktadır.

“…Elbette kadýnlarýn, bir haklarý olduđu gibi; erkeklerin de onlar üzerinde bir haklarý vardýr ve erkekler onlar üzerinde bir derece fazladýr. Allah azizdir, hâkimdir.” (Bakara, 228)

Saygý, evlilik hayatýnda en temel esastýr; saygý üzerine oluþturulan bir evlilik hem sürekli olur, hem o yuvada huzur bulunur. Saygý, yuvayý ayakta tutan en önemli temeldir. Bu temel üzerine bina edilen yuva, toplumsal yapýnýn temel direklerinin sađlam olmasýný sađlar. Eplerin birbirlerinin haklarýna saygý gösterdiđi huzurlu bir ortamda yetipen çocuklar hem toplumsal hayatta saygýn kimseler olarak yerlerini alýrlar, hem de hayatta baþarýlý kimseler olurlar, aksi halde bunalýmlý bir kipiliđe sahip olurlar. Ahlak Ahlak; huy, karakter, kanaat, moral, söz, tutum ve davranýþlarýn tümüne verilen genel bir tanýmdýr.

Ýlkokullarda karnelere yazýlan “hal ve gidip” ifadesi, bir yerde kipinin ahlaki durumunun kýsaca tanýmlanmasýdýr. Ahlak, dini ya da hukuki bir terim deđil genel toplumsal bir tanýmlama, bir kanaat, bir olgu ve bir deđer yargýsdýr. Genel olarak kipilerin davranýþlarýný belirleyen toplumsal deđer yargýsý da denilebilir. Bu nedenle ahlaki olarak iyi olmayan tutum ve davranýþlarýn, hukuki olarak bir müeyyidesi yoktur, sadece toplum tarafýndan kýnanýr.

Ýnsanlarýn, huy ve karakterleri, söyleyip yaptýklarý, tutum ve davranýþlarý, onlarýn ahlaki boyutlarýný ortaya koyar. Kipiler, huy ve karakterlerini, söz ve fiillerini, tutum ve davranýþlarýný olumlu ya da olumsuz, hangi yönde kullanýyorlarsa ahlaki durumlarý ona göre tanýmlanýr. Saygýlý, dürüst, kibar, yalan söylemeyen, toplumun genel kabullerine aykýrý söz ve davranýþlar içerisine girmeyen, baþkalarýnýn sahip olduđu þeylere göz dikmeyemeyen, insanlarý arkalarýndan çekiptirmeyemeyen, yardýmsever, sözünde sadýk, güvenilir kimseler, ahlaklý olarak tanýnýr. Bunlarýn tersini yapanlar ise, toplumda ahlaksýz olarak kabul görür. Ahlaki zafiyet içerisinde olan kimseler, insanlar tarafýndan sevilmezler, toplumdan dýþlanýrlar. Bu nedenle bu kimseler, sürekli bir huzursuzluk ve bunalým yaparlar. Yüce Allah (cc), Rasulullah (as)’ýn büyük bir ahlak üzerinde bulunduđunu ve kendisine büyük ve kesintisiz bir mükâfatýn verileceđini bildiriyor. “Elbette senin için kesintisiz bir mükâfat vardýr ve muhakkak ki sen, büyük bir ahlâk üzerindesin.” (Kalem, 3-4)

Hz. Aþe (r.anha)’ya Rasulullah (as)’ýn ahlakýnýn ne olduđu sorulduđunda, “Onun ahlaký Kur’an’dý, siz Kur’an okumuyor musunuz?” diye cevap verir. Rasulullah (as), her söz ve ipini Kur’an’a göre söyleyip yapýyordu. Bu da gösteriyor ki, ahlak, kipinin her türlü söz, tavýr ve davranýþý, karakter ve kipiliđidir. Ahlak, toplumlarý ayakta tutan, toplumun huzur ve mutluluđunu devam ettiren ya da bir toplumun yok olmasýna neden olan en önemli

deđer yargýsýdýr. Bir toplumda ahlaki deđerler bozulmuş ve ¸ürümüpse o toplumun yýkýlması mukadder olur. Hz. Lut (as)’ýn kavmine tabı yađdýrtýp yýkan en önemli neden onların ahlaki deđerler bakımýnda ¸ökmesidir. Dürüstlük Dürüstlük, kipinin, özü ve sözünün bir olması, olduđu gibi görünmesi, göründüđü gibi olmasıdır. Dürüstlük, týpký bir cam gibidir, iki tarafý net görülen, bir tarafýnda bir leke varsa diđer tarafýndan da fark edilen tertemiz bir cam, ipte dürüst kimse böyle olandýr. Dürüstlük, kipinin, yalan söylemesi, riyakârlýk yapmamasý, insanların kandýrmamasý, kimi ¸ýkarlarý ya da korkularý i¸in bildiđi ger¸ekleri gizlememesidir. Kýsacasý insanýn, dosdođru olması, her türlü kötü vasýflardan uzak durmasıdır. Yüce Allah (cc), böyle buyuruyor. “Öyleyse emrolunduđun gibi dođru ol; seninle beraber tevbe edenlerle haddi apmayýn, zira O, yaptýklarýnýzý görmetedir.” (Hud, 112) Dürüstlük, adaletin ayakta tutulmasınýn temeli ve en önemli nedenidir. Hakkýn, eđilip bükülmeden ortaya konulması, ancak dürüstlük kavramý ile mümkün olabilir. Bu nedenle yüce Allah (cc), adaletin ayakta tutulması i¸in kípilerin dürüst olmalarýný istemektedir. “Ey iman edenler, Allah i¸in adâleti ikame eden bahitler olun; velev ki kendinizin, anne babanızýn ve yakýnlarýnýzýn aleyhinde olsun, þayet zengin veya fakir de olsalar (adil olun), ¸ünkü Allah, ikisine daha yakýndýr. Öyleyse hevanýza uymayýn, ger¸ekten adil olun ve eđer tevil ederseniz ya da ¸ekinirseniz, muhakkak ki Allah yaptýklarýnýzdan haberdar olandýr.” (Nisa, 135) “Ey iman edenler, Allah i¸in adaleti ayakta tutan bahitler olun, bir kavme karpý olan kininiz size su¸ ipletmesin, ancak adalet üzerinde olun, adil davranýn; o, takvaya daha yakýndýr. Allah'tan korkun, büpheziz Allah, yaptýklarýnýzý haber almaktadır.” (Maide, 8) Dürüst kimseler, hi¸bir nedenle yalan söylemez, dođrularý gizlemez; hatta öyle ki gerektiđinde kendisinin, anne babasýnýn, en yakýnlarýnýn aleyhinde bile olsa, dürüst olmalý, ger¸ekleri söylemelidir. Ýpte böyle kimseler, takva sahipleri olarak Rab’lerinin rýzasýný kazanacaklardır. Dürüstlük, insanýn cevheridir; o kimde bulunuyorsa o kimse, týpký i¸erisinde kandiller yanan, etrafýna ýpýklar dađýtan, uzaktan bile görüldüđünde ¸ok güzel görünlen aydýnlýk bir saraya benzer. Dürüstlükten mahrum olan kimseler de, ýpýklarý sönüb, harabe olup, insaný ürküten, itici ve

sođuk bir eve benzerler. Yüce Allah (cc), dürüst
olmadýklarý için gerçekleri gizleyenleri kâfirler ve
zalimler, dürüst olmayýp kibilere göre
ikiyüzlü davrananlarý münafýk,
dürüstlüđü önemsemeyen, istediđi gibi
hareket edenleri fasýklar olarak vasyflandýrýrken
dürüstlüđü bir karakter haline getirmiř olanlara
da Müslümanlar demib onlara, emrolunduklarý gibi dođru
olmalarýný bildirmiřtir. Dürüst kimseler, kendilerine verilen
bir emanete ihanet edemez, hak sahiplerine haklarýný verir ve þahitliđi
gizleyemezler. Böylece dürüstlüklerinden dolayý
insanlarýn güven ve sevgisini kazanýrlar, saygý duyulurlar. Ýpte
onlar, ahlaký güzel olan, saygýn ve dürüst kimselerdir.
Saygý, ahlak ve dürüstlük, birbirlerini tamamlayan
üç güzel haslettir. Bunlarýn üçüne
bir arada sahip olanlar, insanlarýn en güzelleri, en iyileri, en
saygýn olanlarýdýrlar. Bunlardan biri olmazsa kiþi eksiktir demektir, bu
nedenle aslolan her üç sýfatý birden üzerinde
bulundurmaktýr.

Bu köþe yazýsýnýn geldigi yer: Kurani Mücahede:

<http://www.mucahede.com>

Bu köþe yazýsý için adres:

[http://www.mucahede.com/modules.php?name=Kose_Yazilari&op=view
article&artid=258](http://www.mucahede.com/modules.php?name=Kose_Yazilari&op=view_article&artid=258)